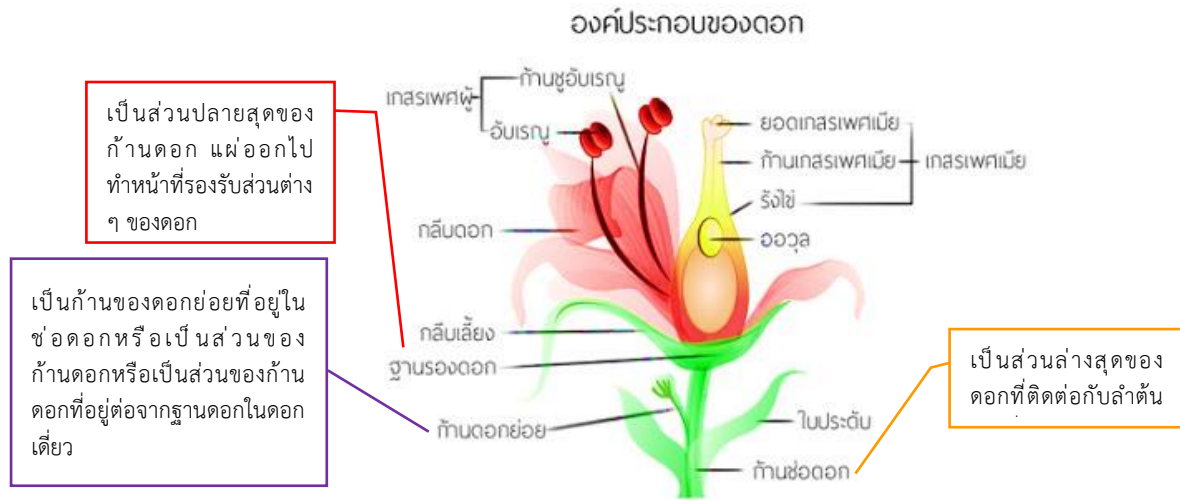

ใบความรู้

เรื่อง โครงสร้างและประเภทของดอก

1. โครงสร้างของดอก

ภาพที่ 1 : องค์ประกอบของดอก (ที่มา : <https://sites.google.com/site/flowerreproduction2016>.)

ดอกชนิดต่าง ๆ มีทำหน้าที่ในการสืบพันธุ์เหมือนกัน แต่ก็มีโครงสร้างแตกต่างกันไปตามชนิดของพืช โครงสร้างของดอกที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ในแต่ละชนิด ดอกแต่ละดอกประกอบด้วยโครงสร้างหลักที่สำคัญ **4 ส่วน** ติดอยู่บนฐานดอก (receptacle) ได้แก่

1. **กลีบเลี้ยง (sepal)** วงกลีบเลี้ยง (Calyx) เป็นวงนอกสุดของดอก ส่วนใหญ่มีสีเขียวทำหน้าที่หุ้มและป้องกันดอกตูม พืชบางชนิดมีกลีบเลี้ยงแยก บางชนิดมีกลีบเลี้ยงเชื่อมต่อกัน
2. **กลีบดอก (petal)** วงกลีบดอก (Corolla) อยู่ถัดจากวงกลีบเลี้ยงเข้าไป ลักษณะบางกว่ากลีบเลี้ยง มีสีส้มต่าง ๆ พืชบางชนิดมีกลีบดอกแยก บางชนิดมีกลีบดอกเชื่อมต่อกัน การเชื่อมกันของกลีบดอกมีหลายแบบ
3. **เกสรเพศผู้ (stamen)** เป็นอวัยวะสืบพันธุ์ของพืชที่สร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศผู้ อยู่ถัดจากวงกลีบดอกเข้าไป เกสรตัวผู้แต่ละอัน มีโครงสร้างประกอบด้วย 2 ส่วนคือ อับเรณู (Anther) ซึ่งภายในมีถุงอับเรณู (Pollen sac) และก้านเกสรตัวผู้ (Filament) เกสรตัวผู้จัดเป็นวงชั้นที่ 3 ของดอกไม้ เรียกว่า Androecium
4. **เกสรเพศเมีย (pistil)** ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ
 - รังไข่ (ovary) มีโครงสร้างเป็นก้อนกลมหรือรีขนาดเล็กเรียก ออวูล (ovule) รังไข่ทำหน้าที่สร้างไข่หรือเซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย
 - ก้านเกสรเพศเมีย (style) เกสรตัวเมียจัดเป็นวงในสุดของดอกไม้ เรียกว่า Gynoecium
 - ยอดเกสรเพศเมีย (stigma) มักมีเมือกเหนียวเพื่อคอยดักละอองเรณู

ดอกที่มีส่วนประกอบครบทั้ง 4 ส่วนเรียกว่า **ดอกสมบูรณ์ (complete flower)** แต่ถ้าขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไป **ไม่ครบทั้ง 4 ส่วน** เรียกว่า **ดอกไม่สมบูรณ์ (incomplete flower)** และดอกที่มีเกสรเพศผู้และเพศเมียอยู่ในดอกเดียวกัน เรียกว่า ดอกสมบูรณ์เพศ (perfect flower) แต่ถ้ามีเกสรเพศผู้หรือเกสรเพศเมียอย่างใดอย่างหนึ่ง เรียกว่า ดอกไม่สมบูรณ์เพศ (imperfect flower)

2. ชนิดของผล

1. **ผลเดี่ยว (Simple Fruit)** เป็นผลที่เจริญมาจากดอก 1 ดอกที่มีรังไข่ 1 รังไข่ จะเป็นดอกเดี่ยวหรือดอกช่อก็ได้ ดอกเดี่ยว เช่น ถั่วลิ้นเต่า มะม่วง ตะขบ ส้ม ทุเรียน ลำไย มะเขือ ต้อยติ่ง ดอกช่อ เช่น กระจับปี่ องุ่น มะพร้าว (รังไข่ของดอกย่อยแต่ละดอกเมื่อเจริญเป็นผลจะเจริญแยกกัน)

2. **ผลกลุ่ม (Aggregate Fruit)** เป็นผลที่เกิดมาจากดอก 1 ดอกที่มีจำนวนเกสรเพศเมียมากกว่า 1 อัน อยู่บนฐานรองดอกเดียวกัน เมื่อแต่ละรังไข่เจริญเป็นผลย่อย 1 ผล แต่ละผลอาจเป็ยคติดแน่นกันอยู่บนฐานดอกเดียวกัน ทำให้ดูคล้ายเป็นผลเดี่ยว เช่น น้อยหน่า สตรอว์เบอร์รี ราสเบอร์รี บัวหลวง ผลย่อยอาจแยกกัน เช่น จำปี จำปา การะเวก กระดังงา

3. **ผลรวม (Multiple Fruit)** เป็นผลที่เกิดมาจากดอกช่อ ซึ่งมีดอกย่อยจำนวนมาก ขณะที่เจริญเป็นผล รังไข่ของดอกย่อยอาจเชื่อมเป็นเนื้อเดียวกัน ทำให้มองดูคล้ายเป็น 1 ผล เช่น สับปะรด ยอ ขนุน หม่อน สาเก มะเดื่อ